

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313300 Estudis Territorials i de la Població	OB	0	2

Professor de contacte

Nom: Joaquin Recaño Valverde

Correu electrònic: Joaquin.Recano@uab.cat

Equip docent

Francesc Muñoz Pradas

Angel Cebollada Frontera

Anna Ortiz Guitart

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

Coneixements previs d'anàlisi demogràfica i generals d'anàlisi territorial.

Haver cursat, com a mínim, un semestre d'una assignatura d'Estadística, Anàlisi de Dades o similar. Amb continguts d'estadística descriptiva i inferencial. Si no es té el nivell, el professorat facilitarà material i tutories per poder seguir el curs amb normalitat

Objectius

En aquest mòdul del màster es tracten continguts clau pel que fa a l'instrumental metodològic normalment emprat pel que fa a l'anàlisi demogràfica i a les diferents fases de la planificació del territori. A banda dels aspectes formals d'obligat coneixement i aplicació en tot treball de recerca, l'assignatura s'orienta vers el treball efectiu i pràctic amb instruments metodològics de tipus tant quantitatiu com qualitatiu i subratlla l'enfocament demogràfic, social i territorial. Es treballa amb mètodes d'anàlisi estadístic multivariant, models demogràfics, tècniques d'estimació demogràfica, gestió de bases de dades i mètodes d'anàlisi, diagnosi i proposta territorial.

Competències

- Aplicar críticament els conceptes i plantejaments teòrics més avançats a l'estudi de l'ordenació del territori i la població.
- Aplicar les diferents metodologies d'anàlisi geogràfica i demogràfica a diferents escales territorials i grandàries de població.
- Detectar la complexitat de les dinàmiques territorials i demogràfiques i reconèixer els mecanismes de gestió més eficients, en particular en situacions de conflicte.
- Dissenyar projectes de planejament urbanístic i territorial utilitzant les figures i metodologies adequades a diferents escales territorials.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.

- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Utilitzar les tècniques de projecció i de representació cartogràfica per al disseny d'escenaris futurs.
- Valorar la incidència del marc legislatiu, econòmic, polític i social en les dinàmiques demogràfiques i territorials.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar les principals tècniques i processos d'obtenció d'informació en l'anàlisi qualitativa.
2. Avaluar els processos de transformació territorial i de la població aplicant metodologies i instruments vinculats a teories de referència, capaces de mesurar els mecanismes d'actuació i els resultats.
3. Comprendre el concepte actual de paisatge en l'ordenació del territori.
4. Conèixer els principals mètodes de planejament urbanístic i territorial.
5. Conèixer les principals legislacions i figures de planejament urbanístic i desenvolupament territorial.
6. Distingir les principals fases metodològiques de la planificació territorial: anàlisi, diagnòstic i propostes.
7. Elaborar previsions de la dinàmica demogràfica futura emprant els principals mètodes de projecció demogràfica.
8. Emprar metodologies quantitatives d'anàlisi i diagnòstic territorial.
9. Projectar el caràcter multidimensional de l'anàlisi territorial.
10. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc
11. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
12. Reconèixer la interrelació entre sistema politicojurídic, sistema demogràfic i dinàmica territorial.
13. Reconèixer la necessitat de gestionar el territori d'una manera integrada i tenint en compte les seves múltiples dimensions (social, política, econòmica, demogràfica, ambiental i física).
14. Reconèixer la utilitat de la cartografia i el SIG per a l'ordenació del territori.
15. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
16. Utilitzar les fonts d'informació estadística en la planificació territorial.
17. Utilitzar les tècniques indirectes d'estimació demogràfica.
18. Utilitzar programari informàtic per dur a terme projeccions demogràfiques.

Continguts

Itinerari Comú

Metodologia qualitativa (Professora: Anna Ortiz)

- Principals aspectes teòrics de la metodologia qualitativa i aspectes ètics de la recerca
- Principals tècniques qualitatives.
- Eines d'anàlisi de la informació (Atlas.ti).
- Preparació del treball de camp

Eines per l'anàlisi de la segregació espacial i l'identificació de clústers geogràfics de caràcter local i regional (Professor: Joaquín Recaño)

- Obtenció de micro-dades locals i construcció d'una taula dinàmica en Excel per a l'anàlisi de la segregació residencial a partir de micro-dades del cens i del padró de població
- Càlcul i interpretació d'indicadors de segregació i concentració espacial amb informació censal i/o padronal
- Instal·lació i rudiments de funcionament del programa GeoDA

- Anàlisi exploratòria de dades espacials (AEDE) amb el programa GeoDA, ús i interpretació dels indicadors Global i Local Moran
- Elaboració d'una cartografia temàtica dels clústers geogràfics de diferents variables aplicats a un estudi de cas.

Itinerari Ordenació del Territori

Metodologia quantitativa. Anàlisi estadística multivariant (Professor: Francesc Muñoz Pradas)

- Modelització estadística
- a) Problemes de recerca i tipologia de variables

b) Variables i tipus de models

- Revisió d'inferència estadística

a) Conceptes fonamentals en inferència

b) Estimació de paràmetres.

c) Contrast d'hipòtesis.

d) Relació entre variables: anàlisi de taules de contingència

- Model Lineal General

a) Introducció: Models d'anàlisi de la variància

b) Models de regressió: simple i múltiple

c) Models causals recursius

d) Models Ancova. Regressió logística.

Aspectes formals del treball de recerca (Professor: Àngel Cebollada)

- Els aspectes epistemològics (hipòtesis i preguntes de recerca).
- Tècniques de recerca I: la recerca d'informació i el pas de la informació al coneixement.
- Tècniques de recerca II: els aspectes formals dels instruments d'anàlisi (cartografia, informació quantitativa i informació qualitativa).
- Tècniques de recerca III: els aspectes formals de l'escriptura científica.

Itinerari Demografia

Metodologia demogràfica (Professor: Joaquín Recaño)

- Models estadístics multivariants aplicats a la demografia: regressió múltiple, regressió logística i anàlisi de supervivència.
- Anàlisi de microdades censals i d'enquestes.
- El tractament de poblacions: tècniques d'avaluació de la qualitat de la declaració per edat, desagregació de grups d'edat, interpolació de denominadors.
- Models paramètrics de distribució de taxes per edat: tècniques d'estimació, models de mortalitat, fecunditat, nupcialitat i migracions.

- Models de població: Taules tipus de mortalitat, poblacions estacionaries, poblacions estables.
- Mètodes d'estimació demogràfica indirecta: mortalitat infantil, mortalitat adulta, fecunditat amb dades censals (Own-Children).

Metodologia

La metodologia de treball combinarà: classes presencials (exposició metodològica per part del professor); sessions de seminari (discussions i debats a partir de presentacions prèvies); pràctiques amb el programari informàtic (pràctiques de càlcul a l'aula d'informàtica); tutories en grup i individualitzades; comentari de lectures de bibliografia; i treball autònom de l'estudiant.

Distribució de les tasques:

- E-A presencial (40%).
- E-A dirigit (20%).
- E-A autònom (40%).

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions orals del professorat, sessions de seminari, pràctiques de classe a l'aula i classes magistrals amb suport de TIC i deba en grup	56,25	2,25	2, 4, 6, 7, 8, 13, 16
Tipus: Supervisades			
Discussió de lectures de llibres i articles i tutories en grup/individualitzades	15	0,6	2, 4, 6, 13
Realització de pràctiques de càlcul i interpretació d'indicadors territorials i demogràfics	33,75	1,35	2, 4, 6, 13
Tipus: Autònomes			
Lectura de llibres, articles i altres materials docents, estudi de la bibliografia, elaboració de treballs i presentacions sobre lectures i pràctiques	62,75	2,51	2, 4, 6, 13

Avaluació

L'assignatura contempla diferents activitats d'avaluació. Amb caràcter general es valorarà l'assistència i participació a classe.

Itinerari comú

Metodologia qualitativa: Ponderació itinerari Ordenació del territori (22%), ponderació itinerari Demografia (22%)

- Assistència i participació a classe. Factor de ponderació de la nota final (20%).
- Assaig sobre un tema a definir a classe. Factor de ponderació de la nota final (80%).

Eines per l'anàlisi de la segregació espacial i l' identificació de clústers geogràfics de caràcter local i regional:
Ponderació itinerari Ordenació del territori (22%), ponderació itinerari Demografia (22%)

- Resolució de les pràctiques del programari informàtic a classe. Factor de ponderació de la nota final (20%).
- Treball pràctic. Factor de ponderació de la nota final (80%).

Itinerari d'Ordenació del Territori

Metodologia quantitativa: Ponderació itinerari Ordenació del territori (48%)

- Exercicis de curs (5 Exercicis resolts total o parcialment a l'aula) Factor de ponderació de la nota final (20%).
- Exercici d'aplicació models estadístics. Exercici individual a partir d'una base de dades. Factor de ponderació de la nota final (45%).
- Prova d'avaluació objectiva (1 hora 30 min.). Avaluació dels continguts del curs. Factor de ponderació de la nota final (35%).

Aspectes formals de recerca: Ponderació itinerari Ordenació del territori (8%)

- Elaboració de projectes de TFM Factor de ponderació de la nota final (100%)

Itinerari de demografia

Metodologia demogràfica: Ponderació itinerari Demografia (56%)

- Resolució de les pràctiques del programari informàtic a classe. Factor de ponderació de la nota final (20%).
- Ressenyes crítiques sobre articles científics de metodologia demogràfica. Factor de ponderació de la nota final (20%).
- Defensa oral de treballs. Factor de ponderació de la nota final (10%).
- Treball pràctic. Factor de ponderació de la nota final (50%).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitats pràctiques, ressenyes crítiques i defensa oral de treballs	80	57,25	2,29	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Assistència i participació en sessions presencials	20%	0	0	4, 6, 10, 11, 12, 15

Bibliografia

A més de la bibliografia que s'adjunta, cada lliçó anirà acompanyada de referències específiques.

Aldomà, I.; Sau, E. (2008). Estudi territorial: eines i criteris. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.

Anselin, L. (1995). Local indicators of spatial association-LISA. Geographical analysis, 27(2), 93-115.

Avellaneda, Pau (2009). "La investigación cualitativa en el estudio de las relaciones entre movilidad cotidiana y pobreza en el contexto latinoamericano. Un caso aplicado en la Lima metropolitana", Documents d'Anàlisi Geogràfica, 55, 57-76.

- Bailey, Cathy; White, Catherine & Pain, Rachel (1999). Evaluating qualitative research: dealing with the tension between 'science' and 'creativity'", *Area*, 31 (2), 169-183.
- Bardina, X.; Farré, M. i López-Roldán, P. (2005). *Estadística: un curs introductor per a estudiants de ciències socials i humanes. Volum 2 descriptiva exploratòria bivariant. Introducció a la inferència*. Bellaterra: Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona, Col·lecció Materials 166.
- Bayona, J. (2007). La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada? *Scripta Nova: Revista Electrónica de geografía y ciencias sociales*, (11), 235.
- Bernard, A., Bell, M., & Charles-Edwards, E. (2014). "Improved measures for the cross-national comparison of age profiles of internal migration". *Population studies*, 68(2), 179-195
- Bizquerra, R. (2009). *Introducción conceptual al análisis multivariable. Un enfoque informático con los paquetes SPSS-Z, BMDP, LISREL y SPAD*, Barcelona, PPU.
- Bogue, D.J. i altres. (1993), *Readings in Population Research Methodology*.
- Brass, W., (1974) *Métodos para estimar la fecundidad y la mortalidad en poblaciones con datos limitados*, Santiago de Chile, CELADE.
- Carbó, J. (1996). "El análisis factorial como técnica de diferenciación de cultivos y su aplicación en el censo agrario de 1982". Juaristi, J.; Moro, I; Calavia, Ruiz, J.R. [Coord.]. *Modelos y Sistemas de Información. VII Coloquio de Geografía Cuantitativa, SIG y Teledetección*. Grupo de Métodos cuantitativos, Asociación de Geógrafos Españoles. Departamento de Geografía, Prehistoria y Arqueología: Vitoria; p. 171-181.
- Caselli, G. Vallin, J. i Wunsch, G. (2002). *Démographie: analyse et synthèse*, vols. I, II i III, Paris, INED.
- Castelló, M. [coord.] (2007). *Escribir y comunicarse en contextos científicos y académicos. Conocimientos y estrategias*. Barcelona: Graó.
- Castro, L.J. i Rogers, A. (1982). "What the age composition of migrants can tell us?", *Population Bulletin of the UN*, pp. 63-79.
- Cea D'Ancona, M. A. (2002). *Análisis multivariable. Teoría y práctica en la investigación social*, Madrid, Síntesis.
- Clifford, Nicholas; French, Shaun & Valentine, Gill (ed.) (2010) *Key methods in Geography*, London, Sage Publications (2nd edition).
- Cloke, Paul; Cook, Ian; Crang, Philip; Goodwin, Mark; Painter, Joe & Philo, Chris (2004) *Practising Human Geography*, London: Sage Publications.
- Coale, A. J., & McNeil, D. R. (1972). "The distribution by age of the frequency of first marriage in a female cohort". *Journal of the American Statistical Association*, 67(340), 743-749.
- Crang, Mike (2002). "Qualitative methods : the new orthodoxy?", *Progress in human geography*, 26 (5), 647-655.
- Crang, Mike (2003). "Qualitative methods: touchy, feely, look-see?", *Progress in human geography*, 27 (4), 494-504.
- Deboudt, Ph.; Barré, A.; Picouet, P. (2004). *Réussir ses études en géographie. Méthodologie du travail universitaire*. París: Belin.
- DeLyser, Dydia; Herbert, Steve; Aitken, Stuart; Crang, Mike & McDowell, Linda (ed.) (2010). *The SAGE Handbook of qualitative geography*, London: SAGE Publications.
- Deurloo, M. i Musterd, S. *Ethnic Clusters in Amsterdam, 1944-96: A Micro-area Analysis*. *Urban Studies*. 1998, vol. 35, nº 3, p. 385-396.

- Eco, U. (1982). *Cómo se hace una tesis. Técnicas y procedimientos de investigación, estudio y escritura*. Barcelona: Gedisa [darrera reimpressió 2006].
- Flowerdew, Robin & Martin, David (ed.) (2005). *Methods in Human Geography. A guide for students doing a research project*, Essex: Pearson.
- Freeman, T. W. (1971). *The Writing of Geography*. Manchester: University Press.
- Garrocho, C. i Campos-Alanís, J. (2013). Réquiem por los indicadores no espaciales de segregación residencial. *Papeles de población*, 19(77), 269-300.
- Gomez, Basil & Jone III, John Paul (ed.) (2010). *Research methods in geography*, Oxford: Wiley-Blackwell.
- Guillén, M. F. (1992). *Análisis de regresión múltiple*, Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Hinde, A. (1998). *Demographic Methods*, London, Arnold Publishers.
- Keyfitz, N. (1979). *Introducción a las matemáticas de la población*, Santiago de Chile, CELADE.
- Kitchin, Rob & Tate, Nicholas J. (2000). *Conducting research into Human Geography. Theory, methodology & practice*, Essex: Pearson Education.
- Limb, Melanie & Dwyer, Claire (ed.) (2001). *Qualitative methodologies for geographers. Issues and debates*, London: Arnold.
- López, P. i Lozares, C. (2000). *Anàlisi multivariable de dades estadístiques*. Bellaterra: Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona, Col·lecció Materials 93.
- Martori J.C. i Cañas, M. (2004). Indicadores cuantitativos de segregación residencial: El caso de la población inmigrante en Barcelona. *Scripta Nova: Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, (8), 169.
- Massey, D. S. i Denton, N. A. (1988). The dimensions of residential segregation. *Social forces*, 67(2), 281-315
- Naciones Unidas (1986). *Manual X. Técnicas indirectas de estimación demográfica*, Nueva York, Naciones Unidas.
- Northey, M. (2007). *Making sense. A student's guide to research and writing*. Don Mills [Canadá]: Oxford University Press.
- Norusis, M. J. (2010). *SPSS 17.0 Statistical Procedures Companion*, Chicago: Prentice Hall.
- Ocaña, C. (2005). "Microanálisis sociodemográfico de espacios urbanos. *Boletín de la AGE*, nº. 40, pp. 5-34
- Pallarès, M.; Tulla, A. F.; Badia, A.; Vera, A. i Serra, P. (2004). "Taxonomías de áreas del Pirineo Catalán: Aproximación metodológica al análisis de variables socioterritoriales". *Geofocus* 4; p. 209-245.
- Parsons, T.; Knight, P. (2005). *How to do your dissertation in geography and related disciplines*. Londres: Routledge.
- Pérez, C. (2009). *Técnicas estadísticas multivariantes con SPSS*. Madrid, Gaceta Grupo Editorial.
- Phillips, E.M.; Pugh, D.S. (2008). *La tesis doctoral. Un manual para estudiantes y sus directores*. Barcelona: Breca.
- Quivy, R.; Van Campenhoudt, L. (2007). *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona: Herder.
- Recaño, J. (1994): "Movimientos migratorios", en VINUESA, J. (editor): *Demografía, Análisis y Proyecciones*, Madrid, Síntesis, pp.125-184
- Recaño, J. (2002). El espacio social y geográfico de los jóvenes en Cataluña. *Actas del VIII Congreso de la Población Española*. Santiago de Compostela ([enllaç](#)).

Recaño, J. i Esteve, A. (2006). (Re-) visitando García Faria: Un estudio de los factores espaciales y medioambientales de la mortalidad en la Barcelona de finales del siglo XIX. *Revista de Demografía Histórica*, 24(1), 121-180.

Rigo, A.; Genescà, G. (2000). *Tesis i treballs. Aspectes formals*. Vic: Eumo [edició en castellà: *Cómo presentar una tesis y trabajos de investigación*. Vic: Eumo, 2002].

Rowland, D.T. (2003). *Demographic Methods and Concepts*. Oxford, Oxford University Press

Rogers, A. i Gard, K., 1991. "Aplicaciones del modelo de valores de mortalidad Helligman/Pollard", *Boletín de Población de Naciones Unidas*, nº 30, pp. 90-120.

Rogers, A. i Willekens, F.J., ed., 1986. *Migration and settlement. A multiregional comparative study*, Dordrecht: Reidel Publ. Co.

Rogers, A. i Castro, L. (1982). "Patrones modelo de migración", *Demografía y Economía*, 16(3), pp. 267-327

Shryock, H.S. i Siegel, J.S., 1976. *The methods and materials of Demography*, Academic Press, London.

Uriel Jiménez, E. (1995). *Análisis de datos. Series temporales y análisis multivariante*. Madrid: AC; pp. 343-379.

Walker, M. (2005). *Cómo escribir trabajos de investigación*. Barcelona: Gedisa

[Instituto Nacional de Estadística](#)

[Centre d'Estudis Demogràfics](#)

[Institut d'Estadística de Catalunya](#)

<https://www.ipums.org>